

Vierhouten, 't Frusselt 30

Voormalig vakantiekamp De Paasheuvel

J.H. Mulder jr., G. Bleeker (tuin)

1923 (Paasheuvel), 1928 (Rode Valkennest), 1938 (Zonnehall) Rijksmonument

De Arbeiders Jeugd Centrale (AJC) werd in 1918 opgericht met het doel jongeren uit de arbeidersklasse zowel lichamelijk als geestelijk op te voeden en te ontwikkelen tot gezonde gemeenschapsmensen, om een nieuwe en betere wereld tot stand te brengen. Tijdens jaarlijks terugkerende kampen werd de arbeidersjeugd cultureel gevormd. De culturele activiteiten bestonden uit onder andere zang, muziek, volksdansen, leken spelen, natuur, sport en spel. Om de jonge arbeiders 'ver van hun dagelijkse en niet steeds zeer opwekkende omgeving' met cultuur, natuur en met elkaar in contact te brengen, werd in 1922 een stukje grond op de top van de Paasberg bij Vierhouten aangekocht met het voornemen hier een kampeerterrein aan te leggen met een kamphuis voor veertig logés. Het eerste AJC-kamp vond plaats in juli 1922. Het jaar daarop werd het kamphuis gebouwd. Hoogtepunt was de jaarlijkse pinksterviering met een fakkeltocht naar de centrale weide, waar de fakkel in een groot pinkstervuur werden gegooid. Vakantie kende de werkende jeugd nog niet. Daarom was Pinksteren een uitgelezen gelegenheid om in het voorjaar tweeënhalve dag naar Vierhouten te komen.

In 1933 werd het eerste werklozenkamp in Vierhouten georganiseerd. Met steun van de overheid en de vakbeweging werd in de daaropvolgende jaren door jeugdige werklozen gebouwd aan twee openluchttheaters (1937), de herbouw van de proefboerderij Eikenhoeve (1935), de dubbele dienstwoning De Merel en De Lijster en de educatieve heemtuin de Heimanshof (1935).

De drie hoofdgebouwen van het Paasheuvelcomplex zijn beschermd als rijksmonument: het kamphuis De Paasheuvel, het kamphuis Rode Valkennest en de evenementenhal Zonnehall. De architectuur van deze drie gebouwen toont invloeden van een sterk versoberde Amsterdams Schoolarchitectuur in combinatie met de traditionele, landelijke bouwkunst. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de houtbouw met bescheiden decoratieve elementen, karakteristieke vensterreeksen met horizontale roedenverdeling en rieten daken.

De Paasheuvel

Het centrale trefpunt op het terrein was het kamphuis De Paasheuvel. Dit gebouw werd in 1923 gebouwd naar ontwerp van architect J.H. Mulder jr. (1888-1960) van het Amsterdams Koöperatieve Architecten Bureau. Mulder was leerling bij Eduard Cuypers te Amsterdam en kwam daarna in dienst bij de Gemeentelijke Woningdienst Amsterdam. Het Paasheuvelcomplex is een van zijn eerste opdrachten.

Het kamphuis is gebouwd op een rechthoekig grondplan en bestaat uit één bouwlaag en een zolder, onder een rietgedekt schilddak met een wolfeind aan de voorzijde. In de zijschilden en het achterschild zijn op twee niveaus grote dakkapellen aangebracht. In de houten, gepotdekselde gevels zijn langgerekte vensterreeksen aangebracht met een horizontale roedenverdeling. De houten aanbouw aan de voorzijde heeft een vernieuwde dubbele deur en de oorspronkelijk gesloten, houten balustrade van het balkon is vervangen door een ijzeren balkonhek. In de aanbouw bevond zich oorspronkelijk een museumruimte met daarachter een eet- en conversatiezaal. De museumruimte is tegenwoordig bij de grote zaal getrokken, waar een gemetselde haard met een reliëfportret van Troelstra bewaard is gebleven. Op de zolderverdieping waren de slaapzalen ondergebracht.

Naast het huis werd, eveneens in 1923, een vrijstaand gastenverblijf gebouwd. Dit houten bijgebouwd heeft één bouwlaag met een rietgedekt schilddak op een rechthoekig grondplan.

In 1937 zijn rond het kamphuis een terraspartij en een openluchttheater aangelegd naar ontwerp van tuinarchitect G. Bleeker. In de terrasmuur is bij de trap een gedenksteen ingemetseld met de tekst 'toen de paasheuvel 14 jaar het kernwerk der A.J.C. had gediend werd hij in de zomer van 1937 door jeugdige werklozen met steun van overheid en vakbeweging verbouwd en vergroot. A.J.C. voor zon en vrijheid. 15 dec 1923/24 juli 1937.' Bij de aanleg van het openluchttheater is gebruikgemaakt van de natuurlijke terreingesteldheid. De zitplaatsen zijn in een halve cirkel, trapsgewijs in twaalf rijen gebouwd rondom een eivormig toneel.

Rode Valkennest

Het kamphuis Rode Valkennest was bestemd voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 16 jaar, die Rode Valken werden genoemd. Het werd in 1928/1929 gebouwd, zeer waarschijnlijk ook naar ontwerp van J.H. Mulder jr. De overeenkomsten in uiterlijke verschijningsvorm met het gebouw De Paasheuvel zijn groot. Het werd ook opgetrokken vanuit een rechthoekig grondplan, met één bouwlaag en een zolder onder een rietgedekt schilddak met aan de voorzijde een wolfeind. In de houten, gepotdekselde gevels is eenzelfde type vensterreeksen met horizontale roeden uitgespaard. Hier zijn geen dakkapellen in de dakschilden aangebracht.

In 1937 werden ook bij kamphuis Rode Valkennest een terraspartij en een openluchttheater naar ontwerp van C. Bleeker aangelegd. De terrasmuren en trappen vormen de geleidelijke overgang van het huis naar de landschappelijke omgeving. Het bordes kijkt uit over een halfcirkelvormige speelplaats. De zitplaatsen liggen er, oplopend tegen een talud, in zes rijen in een halve cirkel omheen. Omstreeks dezelfde tijd is ook een in expressionistische stijl gehouwen borstbeeld van F.M. Wibaut geplaatst als dank voor het financieren van de bouw.

Zonnehal

De architect van de evenementenhal Zonnehal, uit 1938, is niet bekend. Mogelijk was het ook een ontwerp van J.H. Mulder jr. De geheel in hout opgetrokken hal heeft een afmeting van 40 bij 20 meter. De hoofdvorm van de hal komt voort uit de inwendige houtconstructie: hoge kniespanten houden het grondoppervlak van de hal vrij van ondersteuning. De kniespanten worden gestut door schuin naar buiten geplaatste muurstijlen. De gevels bestaan uit gepotdekselde delen. De geveltoppen van de kopgevels hebben een verticale beschieting. Het grote bovenlicht in de geveltop aan de voorzijde verbeeldt een opkomende zon met zonnestralen in de vorm van taps toelopende houten stijlen.

